

2. december 2020
Sagsnr.: 18/04735
Klagenr.: 1000373
CBS

AFGØRELSE FRA MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

IKKE MEDHOLD i klage over VVM-redegørelse for projekt om vindmøller i Tønder Kommune

STADFÆSTELSE af VVM-tilladelse til opstilling af seks vindmøller i Tønder Kommune

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter miljøvurderingslovens § 57, stk. 8,¹ jf. den dagældende bestemmelse i planlovens § 58, stk. 1, nr. 3 og nr. 4,² jf. den dagældende VVM-bekendtgørelses § 7, stk. 1.³

Miljø- og Fødevareklagenævnet giver ikke medhold i klage over Tønder Kommunes VVM-redegørelse og stadfæster Tønder Kommunes afgørelse af 30. august 2017 om VVM-tilladelse til opstilling af seks vindmøller ved Vindtved i Tønder Kommune, som ifølge lokalplanen opstilles på dele af matr. nr. [Matrikel1], [Matrikel2], [Matrikel3], [Matrikel4], [Matrikel5], [Matrikel6], [Matrikel7], [Matrikel8], [Matrikel9], [Matrikel10], [Matrikel11], [Matrikel12], [Matrikel13], [Matrikel14], [Matrikel15], [Matrikel16], [Matrikel17], Sæd, Ubjerg, i Tønder Kommune og dele af matr.nr. [Matrikel18], [Matrikel19], [Matrikel20], [Matrikel21], [Matrikel22], Grøngård Ejerlav, Burkal, i Tønder Kommune.

Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet senest 3 år efter Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse, jf. miljøvurderingslovens § 39.

Det indbetalte klagegebyr tilbagebetales ikke.

**MILJØ- OG
FØDEVAREKLAGENÆVNET**
Toldboden 2
8800 Viborg

Tlf. 72 40 56 00
CVR-nr. 37795526
EAN-nr. 5798000026070
nh@naevneneshus.dk
www.naevneneshus.dk

¹ Lovbekendtgørelse nr. 973 af 25. juni 2020 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

² Lovbekendtgørelse nr. 1529 af 23. november 2015 om planlægning med senere ændringer.

³ Bekendtgørelse nr. 957 af 27. juni 2016 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet⁴ og gebyrbekendtgørelsens § 2.⁵

Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. miljøvurderingslovens § 54, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 8 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

⁴ Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

⁵ Bekendtgørelse nr. 132 af 30. januar 2017 om gebyr for indbringelse af klager for Miljø- og Fødevareklagenævnet mv.

Indhold

1.	Klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet.....	4
2.	Sagens oplysninger	4
2.1	Område.....	4
2.2	Den påklagede afgørelse	5
2.2.1	Projektet	5
2.2.2	VVM-redegørelsen.....	5
2.2.3	VVM-tilladelsen.....	11
2.3	Klagens indhold	11
2.3.1	Visuelle forhold.....	11
2.3.2	Støj	12
2.3.3	Vibrationer	12
2.3.4	Overfladevand og grundvandsforhold.....	12
2.3.5	VVM-tilladelsen.....	13
2.3.6	Øvrige klagepunkter.....	13
2.4	Tønder Kommunes bemærkninger til klagen.....	13
3.	Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse	17
3.1	Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelse	17
3.2	Miljø- og Fødevareklagenævnets indledende bemærkninger	18
3.2.1	Overgangsregler	18
3.2.2	VVM-reglerne	19
3.3	Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger	20
3.3.1	Ad 1 a) VVM-redegørelsen - Visuelle forhold	20
3.3.2	Ad 1 b) VVM-redegørelsen - Støj.....	21
3.3.3	Ad 1 c) VVM-redegørelsen - Vibrationer.....	22
3.3.4	Ad 1 d) VVM-redegørelsen - Overfladevand og grundvandsforhold.....	23
3.3.5	Ad 2 a) VVM-tilladelsen.....	23
3.4	<i>Gebyr</i>	24
3.5	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse	24

1. Klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet

VVM-redegørelsen og VVM-tilladelsen er den 27. september 2017 påklaget til Miljø- og Fødevareklagenævnet af en omboende.

Klager har i forhold til VVM-redegørelsen anført, at

- VVM-redegørelsen ikke i tilstrækkelig omfang belyser og vurderer projektets miljøpåvirkninger, herunder den visuelle påvirkning og støjpåvirkningen,
- VVM-redegørelsen ikke indeholder en beskrivelse af vibrationsmæssige påvirkninger og problematikker med overfladevand, og
- VVM-redegørelsens støjberegninger indeholder en ansvarsfraskrivelse, hvorfor der kan rejses tvivl om støjberegningerne.

Klager har i forhold til VVM-tilladelsen anført, at

- der bør fastsættes vilkår om grundvandssænkning og overfladevand ved etablering af fundamenter.

Klager har desuden anført, at

- kommunen i forbindelse med projektet har ophævet en registrering efter naturbeskyttelseslovens § 3 for en eng, og
- den nuværende værditabsordning ikke er tilstrækkelig.

Klagepunkterne er nærmere uddybet i afsnit 2.3.

Planklagenævnet har den 19. november 2020 truffet afgørelse om klage over Tønder Kommunes endelige vedtagelse af kommuneplantillæg og lokalplan med tilhørende miljørapport.⁶

2. Sagens oplysninger

2.1 Område

Projektet ligger i den sydøstlige del af Tønder Kommune, få hundrede meter fra den dansk-tyske grænse ved Sæd. Området består hovedsagligt af marker, der dyrkes som landbrugsjord.

Projektets vestligste vindmølle (nr. 1) er placeret ca. 1,2 km øst for Sæd Grænse på [A1]. Derefter følger de resterende fem vindmøller i en lige linje mod øst – og står parallelt med grænsen mod Tyskland. Vindmøllerne er placeret ca. 200-300 m fra grænsen.

Den midterste vindmølle (nr. 3) ligger i et område, som har været registreret som et areal beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Registreringen er dog ophævet i forbindelse med behandlingen af vindmølleprojektet.

⁶ J. nr. 18/06502, 18/06498, 18/06457 og 18/06458.

Nærmeste beboelse er placeret ca. 800 m nord for vindmølleområdet ([A2] og [A3]). Derudover er der ca. 1 km eller mere til øvrige nabobeboelser, herunder de nærmeste beboelser i Tyskland.

Nærmeste by på den danske side af grænsen er Sæd, som ligger ca. 1,3 km nordvest for vindmølleområdet.

I området ligger en eksisterende vindmøllegruppe på tre vindmøller ca. 3,6 km nord for projektområdet mellem Jejsing og Rørkær. Derudover er der i området tre enkeltstående vindmøller inden for en afstand af 2-4 km fra projektområdet.

I området syd for grænsen (i Tyskland) er der i forvejen opstillet 26 vindmøller med totalhøjder på 99 m – 163 m inden for en afstand af 500 m til 3,7 km.

Herudover fremgår det, at de tyske myndigheder og en tysk produktudvikler sideløbende med vindmølleprojektet ved Vindtved har været i en planlægningsproces for opstilling af seks nye vindmøller ved Westre/Ellhöft på den tyske side af grænsen med totalhøjder på mellem 150 m og 180 m. Den tyske by Ellhöft ligger ca. 1,6 km syd for området, og den tyske by Westre ligger ca. 5,7 km sydøst for området.

Projektet i Tyskland har ændret sig løbende og først den 13. juni 2017 modtog Tønder Kommune officielt besked om, at vindmølleprojektet i Tyskland blev gennemført med opstilling af seks vindmøller, og med de endelige oplysninger om vindmøllernes placering samt vindmølletyper m.v.

2.2 Den påklagede afgørelse

2.2.1 Projektet

Tønder Kommune har den 30. august 2017 truffet afgørelse om VVM-tilladelse til opstilling af seks [V1] vindmøller.

Det fremgår af VVM-redegørelsen og VVM-tilladelsen, at projektet tager udgangspunkt i opstilling af seks vindmøller fra [V1] med en installeret effekt på 3,45 MW. Vindmøllerne har en navhøjde på 87 m og en rotordiameter på 126 m, hvilket svarer til en totalhøjde på lige under 150 m over terræn. De seks vindmøller opstilles på en lige linje parallelt med den tyske grænse med en indbyrdes afstand på ca. 390 m.

2.2.2 VVM-redegørelsen

I det følgende beskrives udelukkende de dele i VVM-redegørelsen som er relevant for behandlingen af klagen.

Visuelle forhold

Af VVM-redegørelsens afsnit 3.4 fremgår projektets visuelle påvirkninger.

Det fremgår bl.a., at vurderingen af de visuelle forhold tager udgangspunkt i Miljøministeriets anbefalinger fra januar 2007 for opstilling af store vindmøller på land. Anbefalingerne for opstilling af vindmøller på op mod 150 m totalhøjde fremgår af rapporten *Store vindmøller i det åbne land* udgivet af Skov- og Naturstyrelsen.⁷ Yderligere fremgår det, at det nye vindmølleanlæg ved Vindtved er visualiseret med [V1]-vindmøller med en navhøjde på 87 meter og en rotordiameter på 126 meter, hvilket svarer til en totalhøjde på lige under 150 meter.

Videre fremgår det, at der er foretaget visualisering fra i alt 30 fotopunkter, hvoraf 17 ligger inden for en nærzonen (under 4,2 km), og 10 ligger inden for mellemzonen (mellem 4,2 km til 8 km) samt 3, der ligger inden for fjernzonen (over 8 km). Fotopunkterne ligger spredt rundt om vindmølleområdet og er placeret i forskellige afstande inden for de forskellige zoner, således at området rundt om vindmøllerne dækkes. For hvert fotopunkt vises i VVM-redegørelsen de eksisterende forhold (0-alternativet) og derefter en visualisering af vindmølleprojektet, og for nogle fotopunkter vises desuden et panoramabillede.

Det fremgår af redegørelsens skriftlige vurderinger til visualiseringerne, at de er vurderet enkeltvis i forhold til, hvad der er relevant for det enkelte fotopunkt. Generelt vurderes der på møllernes størrelse og skala i forhold til det omgivende landskab, møllernes synlighed i landskabet og udbredelse i landskabsbilledet, møllernes betydning for den samlede landskabsoplevelse og forhold til øvrige markante eller karakteristiske elementer og landskabstræk. Herudover vurderes der på oplevelsen af møllernes harmoniforhold, mølleanlæggets opstillingsprincip og hvordan anlægget samlet set opleves set fra det enkelte fotopunkt.

For fotopunkt nr. 4 i VVM-redegørelsen fremgår det, at fotopunktet ligger i nærzonen ca. 800 m nord for vindmølle nr. 1 (den vestligste vindmølle). Fra fotopunktet vises de eksisterende forhold i et panoramabillede og dernæst et billede med de nye vindmøller visualiseret. På visualiseringen ses en mark med et beplantningsbælte i hele billedets udstrækning. Bag ved beplantningsbæltet ses toppene og vingerne af vindmølle nr. 3-6. Derudover ses en skov i højre side af billedet, meget længere væk end plantebæltet, hvor vindmølle nr. 1 (tårn og vinger) er visualiseret bag ved.

I forhold til fotopunkt nr. 5 i VVM-redegørelsen fremgår det at fotopunktet ligger i nærzonen ca. 800 m nord for vindmølle nr. 3. Fra fotopunktet vises de eksisterende forhold og dernæst samme billede, hvor vindmøllerne er visualiseret. På visualiseringen ses en bygning samt træer og beplantning. Vindmølle nr. 3-4 er visualiseret på en række midt i billedet, oven i bygningen og træerne, for at illustrere at vindmøllerne ikke vil kunne ses,

⁷ Rapport fra regeringens planlægningsudvalg for vindmøller på land (2007), herunder Birk Nielsen (2007): *Store vindmøller i det åbne land - en vurdering af de landskabelige konsekvenser*. Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen.

fordi bygningen og beplantningen vil skjule dem. Vindmølle nr. 1- 3 er visualiseret på en række oven i beplantningen, for at illustrere, at vindmøllerne ikke vil kunne ses, fordi beplantningen vil skjule dem.

Det fremgår af VVM-redegørelsen, at vindmøllerne vil fremstå som meget markante elementer i det helt nære område og klart overgå de øvrige landskabselementer omkring mølleområdet ved Vindtved, herunder beplantninger og læhegn samt bebyggelserne i det åbne land og i de nærmeste bymæssige bebyggelser. De eksisterende møller syd for grænsen udgør dog et markant teknisk anlæg i nærområdet, og ligesom landskabets store skala, udgør de eksisterende vindmøller et skalamæssigt modstykke til de planlagte vindmøllers størrelse. De planlagte danske vindmøllers præcise geometriske opstillingsprincip på en lige række, med samme indbyrdes afstand, vil stå i kontrast til de tyske vindmøller, som ikke er opstillet efter et bestemt mønster, og det er medvirkende til, at de visuelt kan adskilles fra de eksisterende tyske vindmøller. Visualiseringerne viser dog, at både de tyske og de danske vindmøller overordnet set vil opleves som et samlet vindmølleanlæg fra stort set alle retninger.

Endvidere er det vurderet, at det åbne landskab omkring mølleområdet, sammen med bakkeformationerne omkring bakkeøerne, kan bære de store konstruktioner, som vindmøllerne udgør. Bortset fra de eksisterende tyske møller vil de planlagte vindmøller overgå alle de øvrige landskabselementer i nærområdet. På længere afstande kan de store bevægelser i terrænet omkring bakkeøerne give vindmøllerne et godt modspil og bevirke, at vindmøllerne ikke dominerer landskabet, ligesom de store åbne landskabsflader særligt mod vest udgør et godt modspil til vindmøllerne. Samtidig bevirker områdets topografiske forhold, herunder terrænforhold, bebyggelse og beplantning, at vindmøllerne ofte vil være helt eller delvist skjult, set fra det omkringliggende landskab.

Det er yderligere vurderet, at de nye vindmøller set fra de nærmeste naboer vil opleves som markant synlige og dominerende i det nære landskab. Udsynet fra flere af de nærmeste nabobeboelser vil dog ofte være afskærmet af driftsbygninger samt af beplantninger omkring ejendommene. Når man kommer fri af bebyggelser og beplantninger, og generelt når man færdes på vejene omkring vindmølleområdet, vil vindmøllerne være markant synlige og i høj grad påvirke landskabsoplevelsen, som i det nære område allerede i dag har karakter af et teknisk landskab. Jo større afstand til vindmøllerne, jo mindre dominerende vil vindmøllerne dog fremstå. Generelt vurderes mølleanlægget kun at have en væsentlig visuel påvirkning på fritliggende beboelser i nærområdet. Der kan dog også være beboelser på større afstand, som bliver påvirket i et vist omfang, hvis der er frit udsyn til vindmøllerne.

Endelig fremgår det, at landskabet omkring vindmølleområdet har stor betydning for oplevelsen af møllerne. De store åbne landskaber bevirker, at vindmøllerne generelt virker mindre dominerende og mere skalamæssigt

indpasset, idet landskabets skala kan måle sig med vindmøllernes skala. Især set fra de åbne, flade og sparsomt bebyggede områder mod vest giver landskabet et godt skalamæssigt modspil til vindmøllerne. Det vil under specielle forhold være muligt at se vindmøllerne endnu længere væk, men det forudsætter meget god sigtbarhed og stor kontrastvirkning mod baggrunden (himlen) foruden frit udsyn i retning mod vindmøllerne, hvilket sjældent forekommer i det flade landskab, idet landskabselementer hurtigt spærrer for det frie udsyn.

Støj

Det fremgår af VVM-redegørelsens afsnit 4.2 og 7.3, at der er foretaget undersøgelse af projektets støjmæssige påvirkninger. Endvidere indeholder redegørelsen flere bilag med støjberegninger.

Af VVM-redegørelsen fremgår den lovmæssige regulering for støj i Danmark og i Tyskland. Det fremgår hertil, at der ved lovgivningen i Tyskland ikke er opstillet særskilte regler og grænseværdier for støj fra vindmøller, idet vindmøllestøj reguleres som industristøj. Støjen vurderes og reguleres med udgangspunkt i de generelle forskrifter i 'Technische Anleitung zum Schutz gegen Lärm' (TA Lärm).

Det fremgår herefter af VVM-redegørelsen, at støjberegningerne for de danske naboer er foretaget efter de danske regler.

Videre fremgår det, at det *samlede* støjbidrag for de danske naboer til projektet som udgangspunkt er foretaget ud fra de eksisterende vindmøller ved Vindtved og Jejsing, de nærmeste eksisterende vindmøller i Tyskland samt seks planlagte nye vindmøller i Tyskland såvel som projektets egne seks vindmøller. Hertil fremgår det, at støjberegningerne er foretaget i forhold til de nærmeste beboelser i det åbne land på den danske side af grænsen og landsbyen Sæd, som udgør det nærmeste område med støjfølsom arealanvendelse. Herudover er støjen beregnet ved det mest støjbelastede punkt ved det afgrænsede boligområde i Jejsing, som ligger i retning mod de eksisterende vindmøller vest for Jejsing og på væsentligt større afstand fra de planlagte vindmøller ved Vindtved. Beregningerne er udført efter retningslinjerne i bekendtgørelsen om støj fra vindmøller samt med programmet WindPRO 3.1 og 3.2 Beta (Decibel). I forhold til beregning af de tyske vindmøllers støjpåvirkning er miljøstyrelsens vejledning til bekendtgørelsen om støj fra vindmøller⁸ anvendt såvel som inddragelse af et kildestøjsprojekt.⁹

Videre fremgår det, at der for de seks planlagte nye tyske vindmøller er foretaget beregninger ud fra to [V2]-vindmøller med 113 m rotor og totalhøjder på henholdsvis 128 og 150 m og fire [V2]-møller med 130 m

⁸ Vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 1, 2012 om "Støj fra vindmøller".

⁹ Danmarks Vindmølleforening, Vindmølleindustrien m.fl. fra juni 2014 om "Støjkatalog over ældre vindmøller i Danmark".

rotor og en totalhøjde på 180 m. I støjberegningsbilagene for de planlagte vindmøller i Tyskland fremgår to vindmølletyper som [V2] SWT 3,2 (nummeret EW 1-2) og 4 som [V2] SWT 3,6. (nummeret EW nr. 3-6).

Videre fremgår det, at der for de eksisterende tyske vindmøller indgår seks vindmøller nummereret WEA_SV_22, WEA_SV_23, WEA_SV_24, WEA_SV_25, WEA_SV_26, WEA_SV_27 i støjberegningen ud fra forudsætninger om en navhøjde på 68 m og L_{waRef} [dB(A)] 99,7.

Støj for udendørs opholdsarealer

Det fremgår af VVM-redegørelsen, at støjgrænseværdierne for udendørs opholdsarealer indtil 15 m fra beboelse i de åbne land udgør 42 dB(A) ved 6 m/s og 44 dB(A) ved en vindhastighed på 8 m/s. For områder med støjfølsom arealanvendelse udgør grænseværdierne 37 dB(A) ved vindhastigheder på 6 m/s og 39 dB(A) for vindhastigheder på 8 m/s.

Af VVM-redegørelsens figur 4.4 og 4.5 og de detaljerede støjberegninger for hver nabo, som er gengivet i figur 4.8, fremgår projektets støjpåvirkninger. Ifølge figurerne vil ingen udendørs opholdsarealer ved beboelser i det åbne land på den danske side af grænsen omkring mølleområdet ved Vindtved udsættes for mere end henholdsvis 42,0 og 44,0 dB(A) ved vindhastigheder på 6 og 8 m/s. Videre beskrives det, at ingen dele af landsbyen Sæd eller tilsvarende områder, som anvendes til eller er udlagt til støjfølsom arealanvendelse, vil blive udsat for mere end henholdsvis 37,0 og 39,0 dB(A) ved vindhastigheder på 6 og 8 m/s.

Hertil fremgår det, at støjberegningerne overordnet set viser, at projektet i forhold til nærmeste beboelser i det åbne land og i områder med støjfølsom arealanvendelse kan overholde de gældende regler. Dette gælder ligeledes ved opstilling af de seks planlagte nye vindmøller på den tyske side af grænsen.

Støj for indendørs opholdsarealer, lavfrekvent støj

Det fremgår af VVM-redegørelsen, at støjgrænseværdien efter de danske regler for lavfrekvent støj er 20 dB(A) indendørs ved vindhastigheder mellem 6 og 8 m/s både i det åbne land og i områder med støjfølsom arealanvendelse. Den lavfrekvente indendørs støj ved de anvendte beregningspunkter (nabobebyggelse), udgør maksimalt mellem 14,8 dB(A) og 16,9 dB(A) ved vindhastighed på 6-8 m/s. Ingen beboelser i det åbne land på den danske side af grænsen omkring mølleområdet ved Vindtved eller i landsbyen Sæd og tilsvarende områder vil således blive udsat for mere end 20 dB ved vindhastigheder på 6 og 8 m/s.

Det fremgår desuden af VVM-redegørelsens bilag 6, at der er foretaget støjberegninger for 0-alternativet for lavfrekvent indendørs støj (Danmark). Støjberegningerne inddrager både de eksisterende danske vindmøller nord for området, og de eksisterende vindmøller på den tyske side af grænsen. Ud for de forskellige vindmøller er der, for nogle af

vindmøllerne, henvist til enten litra a, b eller f. Det fremgår af bilaget, at disse litra betyder følgende:

- a) Beregnede data ud fra vindmølleeffekt (meget usikker)
- b) Data fra Miljøstyrelsens vejledning til støjbekendtgørelse
- f) Fra anden navhøjde

Det ses, at der ud for 11 vindmøller henvises til litra a) *Beregnede data ud fra vindmølleeffekt (meget usikker)*, at der ud for 11 (andre) vindmøller henvises til litra b) *Data fra Miljøstyrelsens vejledning til støjbekendtgørelse*, og at der ud for 4 vindmøller henvises til litra f) *Fra anden navhøjde*. Ud for de resterende 8 vindmøller er der ikke henvist til et litra.

Ansvarsfraskrivelse

Af VVM-redegørelsens bilag 2-15, som indeholder støjberegninger og skyggekastberegninger, fremgår en ansvarsfraskrivelse for fejl og mangler m.m. fra den konsulentvirksomhed, der har udarbejdet beregningerne.

Overfladevand og grundvandsforhold

Det fremgår af VVM-redegørelsens afsnit 5.3 om geologiske og grundvandmæssige påvirkninger, at vindmøllerne opstilles på lavbundsarealer, der er kortlagt som områder med lav risiko for okkerudledning (klasse III). Inden vindmøllerne bliver opstillet, vil der blive foretaget jordbundsundersøgelser for bl.a. okkerindhold, som kan indgå i det fremtidige dokumentationsmateriale i Tønder Kommune.

Videre fremgår det, at såfremt der er behov for midlertidig grundvandssænkning i forbindelse med støbning af projektets fundamenter, skal det sikres, at der ikke vil ske udledning af okker til områdets vandløb og søer. Der skal desuden søges om tilladelse til grundvandssænkning i henhold til okkerloven, og ved bortledning af grundvand til vandløb skal der søges om udledningstilladelse i henhold til miljøbeskyttelsesloven. I forbindelse med tilladelserne opstilles vilkår, som skal sikre overholdelse af nærmere fastsatte grænseværdier for okkerindhold i vandet, inden det bortledes og herved forhindre okkerforurening.

Det fremgår desuden, at jordbunden i projektområdet består af humusjord med sandet underbund, og det er vurderet, at jordbunden kun yder begrænset beskyttelse af grundvandet mod forurenende stoffer, der spildes på jordoverfladen.

Hertil fremgår det, at hver vindmølle indeholder olie mv. og at der ved uheld er risiko for, at en del af denne oliemængde kan havne på jorden, men at vindmølleproducenten skal fastsætte en række foranstaltninger for at minimere risikoen for jord- og grundvandsforurening i anlægs- og driftsfasen. Det fremgår af VVM-redegørelsens afsnit 2.5, at

vindmølleproducenten skal udarbejde detaljerede sundheds-, sikkerheds- og miljøplaner vedrørende opstilling, drift og håndtering af olie og øvrige kemikalier samt bortskaffelse af affald. Videre skal det angives af vindmølleproducenten, hvordan eventuelle uheld eller nødsituationer skal håndteres.

2.2.3 VVM-tilladelsen

Tønder Kommune har den 30. august 2017 truffet afgørelse om at meddele VVM-tilladelse til opstilling af seks vindmøller ved Vindtved. VVM-tilladelsen er givet på baggrund af miljørapporten ”Vindmøller ved Vindtved”, som indeholder en VVM-redegørelse for projektet og en miljørapport for plangrundlaget.

Det fremgår af VVM-tilladelsen, at tilladelsen bl.a. er givet på betingelse af følgende vilkår:

5. Senest 6 måneder efter idriftsættelsen af vindmøllerne gennemføres støjmålinger og støjberegninger som dokumentation for, at vindmøllebekendtgørelsens støjgrænser ikke overskrides. Dokumentationen fremsendes til Tønder Kommune. Støjmålinger og støjberegninger udføres i overensstemmelse med vindmøllebekendtgørelsens bestemmelser. Hvis støjmålinger og støjberegninger viser, at vindmøllerne ikke kan overholde grænseværdierne, foretages en støjdæmpning til det tilladte niveau. Kan en eventuel støjdæmpning ikke gennemføres indstilles vindmøllernes drift.

2.3 Klagens indhold

2.3.1 Visuelle forhold

Klager har anført, at Tønder Kommune ikke har forholdt sig til, at der skal opstilles seks vindmøller på den tyske side af grænsen. Klager fremhæver i den forbindelse, at de tyske vindmøller vil have en væsentlig indvirkning på den samlede vindmølleklynges dominans i området, og henviser til, at der i VVM-redegørelsen ikke er foretaget en samlet vurdering for projektet og de planlagte tyske vindmøller. Klager gør opmærksom på, at kommunen har inddraget de planlagte tyske vindmøller i projektets støjpåvirkninger, men ikke i visualiseringen.

Videre har klager påpeget, at der er fejl i VVM-redegørelsens visualiseringer. Fotopunktet for vindmølle 1 er fejlagtigt placeret bag en skov liggende i Tyskland, og fotopunkter for vindmøllerne 3-6 er placeret bag et læhegn. Herved fremstår møllerne væsentligt mindre dominerende end i realiteten. Desuden beskriver klager, at vindmøllerne er indtegnet i forkert målstok forhold. En opmåling fra fotopunkt 4 til mølle nr. 1 viser, at afstanden fra fotopunktet til vindmølle er ca. 800 m. Det samme gør sig gældende fra fotopunkt 5 til vindmølle nr. 2 og 3.

2.3.2 Støj

Klager har anført, at VVM-redegørelsen bygger på en forudsætning om, at der alene vil blive rejst seks vindmøller på den tyske side af grænsen. Dette er fejlagtig, idet tegningsmaterialet fra de tyske projektudviklere viser, at der planlægges op til i alt ni vindmøller. Støjberegningerne bør derfor fortages ud fra, at der opstilles ni vindmøller syd for grænsen og ikke kun seks vindmøller.

Videre har klager bemærket, at der er uoverensstemmelser mellem værdierne i VVM-redegørelsen og den tyske rapport ”støjvirkningsvurdering for arealet af den projekterede vindmøllepark Süderlügum”, udarbejdet af GL Garrad Hassan for Bürgerwindpark Süderlügum GmbH & Co. KG. Klager har anført, at de seks eksisterende tyske vindmøller (nr. WEA_SV_22-27) i VVM-redegørelsen er angivet med en navhøjde på 68 m, hvorimod de samme vindmøller i støjvurderingen for det tyske vindmølleprojekt er angivet med en navhøjde på 76 m.¹⁰ Tilsvarende fremgår det af den tyske støjvurdering, at vindmøllerne har en støjpåvirkning på 104 dB, hvorimod det af VVM-redegørelsen fremgår, at støjpåvirkningen udgør 99,7 dB.

Dernæst har klager anført, at der på samtlige illustrationer af støjgener er indtegnet en linje, der når lige langt ud fra vindmøllerne i både nordlig, sydlig, østlig og vestlig retning. Klager gør hertil opmærksom på, at det ikke fremgår, at naboer øst og nordøst for de planlagte vindmøller er væsentlig mere eksponeret for støj, da den fremherskende vindretning i Syddanmark er vest til sydvest. Videre har klager anført, at vindmøllerne er indtegnet i forkert størrelsesforhold i bilag 3, som omhandler projektets støjberegning for udendørs opholdsarealer.

Klager har desuden bemærket, at vindmøllerne opstilles på et lavbundsareal. VVM-redegørelsen indeholder imidlertid ikke en vurdering af, hvorvidt de bløde undergrundsforhold kan bevirke en øget forplantning af lavfrekvent støj fra vindmøllerne til omkringliggende naboer. Yderligere har klager anført, at det af VVM-redegørelsen fremgår, at der alene ved støjtal fra 8 af de 34 eksisterende vindmøller ikke er knyttet et forbehold.

2.3.3 Vibrationer

Klager har anført, at VVM-redegørelsen ikke indeholder en vurdering af, hvorvidt de bløde undergrundsforhold kan bevirke en øget forplantning af vibrationer fra vindmøllerne til omkringliggende naboer.

2.3.4 Overfladevand og grundvandsforhold

Klager har påpeget, at det fremgår af luftfoto af 25. september 2017, at der ved placeringen af vindmølle nr. 3 aktuelt er store problemer med

¹⁰ Klagerne henviser til en rapport udarbejdet af GL Garrad Hassan ”Noise impact assessment for the area of the project wind farm Süderlügum,, dateret 9. december 2013, tabel 2.1 på side 5.

overfladevand, og at denne problemstilling ikke er beskrevet i VVM-redegørelsen.

2.3.5 VVM-tilladelsen

Klager har anført, at der i VVM-tilladelsen ikke er taget hensyn til beskrivelsen af problemstillinger vedrørende grundvandssænkning og overfladevand i forbindelse med etablering af fundamenter i VVM-redegørelsens afsnit 5.3, og at der ikke er fastsat vilkår om det i VVM-tilladelsen.

2.3.6 Øvrige klagepunkter

Klager har anført, at kommunen i forbindelse med vindmølleprojektet har ophævet en registrering af en eng, som var omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Klager oplyser, at såfremt registreringen af området var blevet bibeholdt havde det forhindret hele projektets gennemførelse. Klager oplyser desuden, at kommunen ved en tidligere lejlighed har givet afslag på at ophæve § 3-registreringen.

Videre har klager bemærket, at der i bilagene med støjberegningerne i VVM-redegørelsen er indsat en ansvarsfraskrivelse fra den virksomhed, der har udarbejdet materialet. Klager bemærker, at virksomheden fraskriver sig ansvaret for samtlige støjberegninger, hvorfor der kan rejses tvivl om støjberegningerne. Klager vurderer, at ansvarsfraskrivelsen ikke er branchesædvanlig, idet en sådan ikke fremgår af den tyske rapport.

Klager har desuden påpeget, at den nuværende værditabsordning ikke dækker i områder langs landegrænsen tilstrækkeligt. Klager henviser til et konkret tilfælde fra nabokommunen, hvor en borger fik vurderet vedkommendes værditab til 500.000 kr. af en ejendomsmægler, men hvor værditabsordningen kun udbetalte 50.000 kr. i erstatning. Det er således ikke korrekt, når det fremgår af VVM-redegørelsen, at eventuelle værditab dækkes af ordningen.

2.4 Tønder Kommunes bemærkninger til klagen

Tønder Kommune har den 31. oktober 2017 i medfør af klagen bemærket følgende i forhold til VVM-redegørelsen og afgørelsen om VVM-tilladelsen.

Visuelle forhold

Tønder Kommune har bemærket, at der i VVM-reglerne ikke er fastsat egentlige krav om visualiseringer, hvorfor der heller ikke er særlige krav til indhold og omfang heraf.

Videre har Tønder Kommune oplyst, at projektet er visualiseret med de eksisterende vindmøller i området, herunder på den danske og den tyske side af grænsen. Årsagen til, at de nye tyske planlagte vindmøller ikke er inddraget i den visuelle beskrivelse, er, at der var usikkerhed om det tyske projekt på tidspunktet for VVM-redegørelsens udarbejdelse i april 2017.

Inddragelsen af de seks mulige nye tyske vindmøller i støjoplysningerne er foretaget for at sandsynliggøre, at det danske projekt ikke vil forhindre et efterfølgende vindmølleprojekt i Tyskland.

Tønder Kommune har i den forbindelse henvist til, at kommunen først den 13. juni 2017 officielt modtog de tyske myndigheders endelige oplysninger om vindmølleplaceringer, anvendte mølletyper mv. På dette tidspunkt havde den politiske godkendelsesproces allerede været i gang i kommunen og planerne samt VVM-redegørelsen blev netop vedtaget endeligt af Teknik- og Miljøudvalget den 13. juni 2017, Økonomiudvalget den 22. juni 2017 og byrådet den 29. juni 2017.

I forhold til klagepunktet om fotopunkter har Tønder Kommune anført, at der er korrekt, at vindmølle nr. 1 er forkert beskåret på visualiseringen. Kommunen har derfor vedlagt fejlfrie visualiseringer. Fejlen vurderes ikke at have en væsentlig betydning for den overordnede visuelle påvirkning af vindmøllerne ved det aktuelle fotopunkt. Der er efter kommunens opfattelse således tale om en marginal fejl. Endvidere har kommunen oplyst, at der eksisterer mange læhegn i området, og at fotopunkt nr. 4 er vurderet som det mest optimale i området ved besigtigelse. Yderligere har kommunen anført, at vindmøllerne er indtegnet og vist i korrekt målestok. Kommunen har i den forbindelse oplyst, at forskellen i de forskellige visualiseringer skyldes, at nogle visualiseringer er foretaget som normalfoto og andre er udarbejdet som panoramabilleder. Kommunen vurderer, at visualiseringsmaterialet giver et retvisende indtryk af den visuelle påvirkning af omgivelserne og naboboligerne.

Støj

Tønder Kommune har bemærket, at kommunen på tidspunktet for VVM-redegørelsens udarbejdelse havde kendskab til et projekt bestående af otte vindmøller ved Ellhöft og Westre i Tyskland. Projektet er efterfølgende blevet reduceret til seks vindmøller. Endvidere har kommunen løbende haft kontakt til de tyske myndigheder¹¹ og den tyske projektudvikler¹², som løbende har orienteret kommunen om projektet på den tyske side af grænsen. Tønder Kommune bemærker i forlængelse heraf, at det materiale, som klager henviser til, udgør salgsmateriale/projektmateriale fra den tyske projektudvikler, men at den tyske projektudvikler kun har ansøgt de tyske myndigheder om at opstille seks vindmøller.

Videre har Tønder Kommune bemærket, at data for de eksisterende vindmøller i Tyskland, herunder oplysninger om navhøjde og støjdata, baserer sig på oplysninger modtaget af de tyske myndigheder og de tyske projektudviklere. Det fremgår af disse oplysninger, at de eksisterende vindmøller på den tyske side af grænsen har en navhøjde på 68 m.

¹¹ Landesamt für Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume des Landes Schleswig-Holstein (LLUR).

¹² Grenzstrom Bürgerwind GmbH & Co KG.

Tønder Kommune har endvidere anført, at forskelle i støjtal mellem VVM-redegørelsen og støjvurderingen fra GL Garrad Hassan skyldes forskelle i danske og tyske støjgrænser og standarder ved beregning af støj. Kommunen henviser til, at støjbidraget i Danmark – i henhold til bekendtgørelsen om støj fra vindmøller – beregnes ved hhv. 6 og 8 m/s, og vindmøllernes kildestøj er fastlagt i forhold til disse vindhastigheder. I Tyskland eksisterer der ikke særskilte regler for vindmøllestøj, men lovgivningen for industristøj følges. Kildestøjen fastsættes uafhængigt af vindhastigheden som støjniveauet, når vindmøllen yder 95 % af nominel effekt eller i praksis det højeste støjniveau for vindmøllen. Støjtal anvendt i hhv. Danmark og Tyskland er således ikke direkte sammenlignelige, da der kan være tale om angivelse af kildestøj ved forskellige vindhastigheder – eksempelvis 10 m/s for de tyske vindmøller. Hertil kommer, at der i Danmark er krav om, at der skal indgå data for oktavbåndsfordeling, og at der skal beregnes lavfrekvent støj, hvilket ikke er tilfældet i Tyskland. Dette indebærer, at støjmålingsrapporter anvendt til beregninger i Tyskland ikke nødvendigvis omfatter tilstrækkelige data til støjberegninger i Danmark. Derfor bliver det nødvendigt at anvende andre støjmålingsrapporter, herunder Miljøstyrelsens støjdata fra bilag 1 til vejledningen til bekendtgørelsen om støj fra vindmøller eller fra det såkaldte kildestøjsprojekt (Støjkatalog over ældre vindmøller i Danmark, juni 2014).

Tønder Kommune bemærker i den forbindelse, at der ved beregninger af støj for vindmøllerne WEA_SV_22 til WEA_SV_27 i støjvurderingen fra GL Garrad Hassan angives en kildestøj på 104,0 dB, men at de tyske støjtal ikke opfylder kravene til beregninger i Danmark. Ved de danske beregninger, af støj ved udendørs opholdsarealer, er der derfor anvendt data fra kildestøjsprojektet, som er anerkendt af Miljøstyrelsen og repræsenterer det bedste bud på faktisk støj fra den pågældende vindmølletype. I kildestøjsprojektet er der angivet en kildestøj på hhv. 99,0 og 99,7 dB ved 6 og 8 m/s, hvilket er veldokumenteret, da støjtallene er baseret på 10 forskellige nyere støjmålingsrapporter, der alle ligger væsentligt under det støjtal på 104,0 dB, der ligger til grund for de tyske beregninger.

I forlængelse heraf har Tønder Kommune bemærket, at der i forhold til lavfrekvent støj alene er støjgrænser i Danmark, og at disse kun har været gældende siden 2012. Der mangler derfor ofte tilstrækkelige data for lavfrekvent støj i de tilgængelige støjmålingsrapporter. I bilag 1, til vejledningen til bekendtgørelsen om støj fra vindmøller, er der angivet generelle data for ældre vindmøller med effekter på under 2 MW, som kan benyttes i de tilfælde, hvor det ikke er muligt at fremskaffe fyldestgørende data for kildestyrken af de ældre vindmøller. Disse data er anvendt for alle de ældre, mindre danske og tyske vindmøller, der indgår i beregningerne af den lavfrekvente støj.

Tønder Kommune har desuden oplyst, at der i Tyskland er tradition for opstilling af vindmøller med større navhøjder end i Danmark. For flere af de eksisterende og planlagte vindmøller i Tyskland er der derfor anvendt tilgængelige støjdata for anden navhøjde. Dette vurderes kun at have marginal betydning, da det typisk kun er ved lavere vindhastigheder, at navhøjden har indflydelse på kildestyrken. For nogle af de eksisterende vindmøller i Tyskland har der ikke været tilgængelige støjdata i det lavfrekvente område, og her anvender beregningsprogrammet mere usikre beregnede data ud fra vindmølleeffekt.

Samlet set vurderer Tønder Kommune, at beregningerne er foretaget med de bedst tilgængelige data. Det fremgår endvidere af beregningerne i VVM-redegørelsen, at grænseværdierne for lavfrekvent støj på 20 dB(A) er overholdt hos samtlige beboere i området.

I forhold til støjudbredelse i undergrunden har Tønder Kommune oplyst, at beregningerne af støjpåvirkningen fra de planlagte vindmøller ved Vindtved er udført efter gældende lovgivning og retningslinjer. Der eksisterer i Danmark ingen praksis for at foretage vurderinger af støjens bevægelser gennem undergrunden. Tønder Kommune er ikke bekendt med forskning, der dokumenterer, at undergrundsforholdene har væsentlig betydning for støjudbredelsen fra vindmøller i drift.

Endeligt bemærker Tønder Kommune i forhold til betydningen af vindretningen for støjberegningerne, at det i henhold til beregningsmodellen, som fremgår af bekendtgørelsen om støj fra vindmøller, forudsættes, at der altid er medvind fra vindmøllen i alle retninger. Beregningerne angiver således 'worst case' for alle vindretninger, og den grafiske gengivelse angiver det størst tænkelige bidrag i alle retninger uanset vindretningen.

Overfladevand og grundvandsforhold

Tønder Kommune bemærker, at arealet, hvor vindmølle nr. 3 placeres, fra tid til anden er vandlidende, men at det ikke konstant står under vand, og præciserer, at området aldrig har været registreret som beskyttet sø, jf. naturbeskyttelseslovens § 3. Det er særligt et område syd for vindmølle nr. 3, som jævnligt er vandlidende. Det er kommunens opfattelse, at vindmølle nr. 3 ikke bliver påvirket af ovenstående forhold, idet hverken vindmøllefundament, kranplads eller veje vurderes at berøre de mest vandlidende arealer på matriklen. Tønder Kommune har hertil bemærket, at september måned 2017 var ekstraordinær regnfuld med næsten dobbelt så meget nedbør som normalt, hvorfor kommunen har vurderet, at klagers fotos ikke er retvisende for arealets generelle tilstand.

3. Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse

3.1 Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelse

Det fremgår af § 11, stk. 1, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, at nævnet kan begrænse sin prøvelse af en afgørelse til de forhold, der er klaget over.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har i denne klagesag fundet anledning til at behandle følgende forhold:

- 1) VVM-redegørelsen
 - a. Visuelle forhold
 - b. Støj
 - c. Vibrationer
 - d. Overfladevand og grundvandsforhold
- 2) VVM-tilladelsen

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at nævnet ikke har kompetence til at behandle klagepunktet over Tønder Kommunes ophævelse af en registrering efter naturbeskyttelseslovens § 3 for en eng i projektområdet. Nævnet henviser til, at en kommunes meddelelse af, om et areal er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 eller ej, skal betragtes som en tilkendegivelse – og ikke som en afgørelse, der kan påklages til nævnet. Ifølge nævnets praksis kan kommunens meddelelse imidlertid påklages til nævnet af pågældende ejer, bruger mv. Derimod kan tredjemænd, som i øvrigt er klageberettigede, ikke klage over, at kommunen har besluttet ikke at registrere et område som beskyttet område. Det er herefter udelukket, at tredjemand senere i forbindelse med en konkret sag kan påklage kommunens afgørelse om områdets status til nævnet.¹³

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker videre, at registreringen af naturtyper er vejledende og således ikke i sig selv er afgørende for, om et areal er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Den bindende meddelelse af, om et areal er omfattet af § 3, træffes af kommunen efter en konkret vurdering, hvortil der ikke er klagemulighed for tredjemænd.

Endvidere bemærker Miljø- og Fødevareklagenævnet, at den omstændighed, at den konsulentvirksomhed som har udarbejdet støjberegningerne, har inkluderet en ansvarsfraskrivelse, ikke i sig selv medfører, at VVM-redegørelsen er ugyldig. Tønder Kommune må under alle omstændigheder stå inde for VVM-redegørelsens indhold, og klausulen regulerer alene det privatretlige forhold mellem konsulentvirksomheden og bestilleren af rapporten.

Desuden bemærker Miljø- og Fødevareklagenævnet i forhold til klagepunktet om værditab, at dette klagepunkt ikke vedrører et retligt

¹³ Naturklagenævnet (nu Miljø- og Fødevareklagenævnet) orienterer nr. 113, 1. december 1996

spørgsmål, som skal behandles efter miljøvurderingsloven, hvorfor nævnet ikke har kompetence til at behandle dette spørgsmål.

3.2 Miljø- og Fødevareklagenævnets indledende bemærkninger

3.2.1 Overgangsregler

Planlovens regler om VVM er med ikrafttrædelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) den 16. maj 2017 ophævet, og reglerne om miljøvurdering af konkrete projekter fremgår nu af den nye miljøvurderingslov. Det følger dog af § 57, stk. 8, i den nye miljøvurderingslov, at loven ikke finder anvendelse hvis den kompetente VVM-myndighed inden ikrafttrædelsestidspunktet for loven den 16. maj 2017, har truffet enten screeningsafgørelse eller offentliggjort en kort beskrivelse af hovedtrækkene af det påtænkte anlæg med henblik på at indkalde ideer og forslag fra offentligheden og berørte myndigheder til brug for afgrænsning af VVM-redegørelsens indhold.

For sådanne projekter finder den hidtidige gældende bekendtgørelse forsat anvendelse. Ligeledes trådte der en ny VVM-bekendtgørelse i kraft med virkning den 16. maj 2017. Af bekendtgørelsens § 13, stk. 2 fremgår det, at bekendtgørelse nr. 1440 af 23. november 2016 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning ophæves, jf. dog den nye miljøvurderingslovs § 57.

Af bekendtgørelse nr. 1440 af 23. november 2016 fremgår det af § 17, stk. 1, at denne ikke finder anvendelse for klager over afgørelser eller skriftlige anmeldelser af projekter indgivet før den 1. januar 2017. For sådanne klager finder reglerne i bekendtgørelse nr. 957 af 27. juni 2016 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning anvendelse.

Da Tønder Kommune i perioden 17. august til 14. september 2016 har foretaget indkaldelse af ideer og forslag til VVM-redegørelsen for projektet, skal Miljø- og Fødevareklagenævnet behandle denne sag efter det dagældende regelsæt.

Henvisninger til loven og VVM-bekendtgørelsen vil derfor fremefter være til reglerne i den dagældende planlov og bekendtgørelse nr. 957 af 27. juni 2016.

Efter planlovens § 58, stk. 1, nr. 3, jf. miljøvurderingslovens § 57, stk. 8, kan Miljø- og Fødevareklagenævnet tage stilling til retlige såvel som skønsmæssige spørgsmål i forbindelse med afgørelser om tilladelser efter regler fastsat af miljøministeren i henhold til planlovens § 11 g, stk. 3. Nævnet kan således foretage en fuld prøvelse af VVM-tilladelsen.

Efter planlovens § 58, stk. 1, nr. 4, kan Miljø- og Fødevareklagenævnet alene foretage en retlig efterprøvelse af VVM-redegørelsen. Nævnets behandling af retlige spørgsmål omfatter alle spørgsmål om lovligheden

eller gyldigheden af trufne afgørelser, herunder fortolkning eller forståelse af lovbestemmelser samt overholdelse af almindelige forvaltningsretlige grundsætninger om saglige hensyn, lighed og proportionalitet. Klage over retlige spørgsmål skal ses i modsætning til klage over skønsmæssige spørgsmål, som omfatter myndighedernes konkrete vurdering og afvejning af hensyn ved behandling af en sag om miljøvurdering af et konkret projekt. Miljø- og Fødevareklagenævnet kan dermed ikke tage stilling til, om en afgørelse er hensigtsmæssig eller rimelig i forhold til f.eks. omboendes interesser.

På baggrund af en VVM-redegørelse kan der meddeles VVM-tilladelse til det anmeldte projekt. VVM-tilladelsen skal stille de vilkår, som er nødvendige for at fjerne eller reducere de væsentlige virkninger på miljøet, som anlægget giver anledning til, og som er påvist i VVM-redegørelsen både i forhold til etablering og drift.¹⁴

VVM-reglerne fastlægger ikke i sig selv grænser for, hvad myndighederne kan beslutte af politiske, økonomiske eller andre grunde, men stiller alene krav til grundlaget for beslutningerne og til procedurerne herfor. Begrænsninger i niveauet for tilladelige miljøpåvirkninger følger af anden lovgivning.

3.2.2 VVM-reglerne

Formålet med VVM-reglerne er at sikre, at der gennemføres en vurdering af virkningerne på miljøet som grundlag for beslutningen om at give eller afslå tilladelse til projektyper, der kan påvirke miljøet væsentligt.

VVM-reglerne medfører, at anlægsprojekter som må antages at kunne påvirke miljøet væsentligt, og derfor er VVM-pligtige, ikke må påbegyndes inden der foreligger en VVM-tilladelse, som er meddelt på baggrund af en VVM-redegørelse.¹⁵

VVM-bekendtgørelsens § 4, stk. 1 fastsætter, at der som indledning til VVM-redegørelsen skal ske indkaldelse af ideer og forslag fra offentligheden og berørte myndigheder til brug for fastsættelsen af VVM-redegørelsens indhold.

VVM-bekendtgørelsens § 5, stk. 1 fastsætter, at den kompetente myndighed udarbejder en VVM-redegørelse, der indeholder en vurdering af anlæggets virkning på miljøet.

Efter VVM-bekendtgørelsens § 5, stk. 2, skal en VVM-redegørelse påvise, beskrive og vurdere et anlægs direkte og indirekte virkninger på følgende faktorer: 1) mennesker, fauna og flora, 2) jordbund, vand, luft, klima og

¹⁴ Vejledning nr. 9339 af 12. marts 2009 om VVM i planloven pkt. 8

¹⁵ Vejledning nr. 9339 af 12. marts 2009 om VVM i planloven pkt. 2

landskab, 3) materielle goder og kulturarv, samt 4) samspillet mellem disse faktorer.

VVM-redegørelsen skal ifølge bekendtgørelsens § 5, stk. 3, indeholde de oplysninger, som fremgår af bekendtgørelsens bilag 4.

VVM-redegørelsen skal tillige i relevant omfang forholde sig til de forhold, som har været fremdraget af offentligheden jf. VVM-bekendtgørelsens § 5, stk. 4.

3.3 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger

3.3.1 Ad 1 a) VVM-redegørelsen - Visuelle forhold

VVM-bekendtgørelsens bilag 4, jf. § 5, stk. 3, fastslår, at der i en VVM-redegørelse skal beskrives, hvilke betydelige virkninger et planlagt anlæg kan få på omgivelserne, herunder navnlig virkningerne på landskabet.

VVM-bekendtgørelsen indeholder ikke krav om visualiseringer, men forudsætter en beskrivelse og vurdering af landskabet. Der er således ikke særlige krav til indholdet eller omfanget af visualiseringer. Selvom der ikke er et lovkrav om visualiseringer, bliver visualisering ofte brugt i forbindelse med en VVM-redegørelse. En visualisering kan beskrives som en afbildning af et påtænkt anlæg, der skal skabe overblik, forståelse og en – så realistisk som muligt – oplevelse af anlæggets påvirkning af omgivelserne. Visualiseringer er et nyttigt værktøj til at give beslutningstagere og borgere oplysning om, hvordan man må forestille sig, at projektet vil se ud.

Selvom der ikke er et lovkrav om visualisering, skal en visualisering, såfremt den foretages, være korrekt. De faktiske oplysninger, herunder visualiseringen, skal gøre det muligt for offentligheden og beslutningstagerne at danne sig en selvstændig mening om projektets påvirkning af omgivelserne. VVM-redegørelsens visualiseringer skal være gennemarbejdede og så vidt muligt rensat for fejlkilder. Endvidere bør eventuelle usikkerheder og unøjagtigheder ved en visualisering oplyses i forbindelse med den konkrete visualisering.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at Tønder Kommune i tilstrækkelig omfang har vurderet projektets visuelle påvirkninger, herunder at visualiseringsmaterialet udgør et tilstrækkeligt beslutningsgrundlag for byrådet og offentligheden i forhold til påvirkningen af de landskabelige forhold.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder desuden ikke grundlag for at tilsidesætte Tønder Kommunes oplysninger om, at målestoksforholdene i forhold til fotopunkt 4 og 5 er korrekte.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har lagt vægt på, at VVM-redegørelsen indeholder en beskrivelse og vurdering af projektets påvirkning af

landskabet, herunder til de nærmeste omgivelser, naboer og andre vindmøller.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har derudover lagt vægt på, at visualiseringerne giver et tilstrækkeligt dækkende indtryk af påvirkningerne af det samlede projekt, uanset der ikke er foretaget visualiseringer for de planlagte vindmøller ved Westre/Ellhöft i Tyskland, og selvom fotopunkt 4 er bag ved en skov i stedet for rettelig foran den.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan desuden konstatere, at det i VVM-redegørelsen er vurderet, at vindmøllerne vil fremstå som meget markante elementer for naboer og i projektets nærområde. Videre er det vurderet, at vindmøllerne klart vil overgå de øvrige landskabselementer omkring området ved Vindtved.

3.3.2 Ad 1 b) VVM-redegørelsen - Støj

Efter VVM-bekendtgørelsens bilag 4, jf. § 5, stk. 3 skal en VVM-redegørelse beskrive et skøn efter type og mængde over forventede emissioner i forbindelse med driften af de foreslåede projekt, herunder støj.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at VVM-redegørelsen i tilstrækkeligt omfang redegør og beskriver de støjmæssige påvirkninger som projektet medfører.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har lagt vægt på, at der i VVM-redegørelsen er udført støjberegninger i forhold til påvirkningen af naboer i nærområdet og støjfølsomme arealer i projektområdet. Hertil er der udarbejdet tabeller, figurer og kort, som illustrerer støjbelastningen fra projektet, hvor det er muligt at se og bedømme udstrækningen af den støjmæssige påvirkning. Desuden er beregningen foretaget ud fra et "worst case" scenarie, hvortil er angivet den højeste mulige støjpåvirkning. Endvidere fremgår det af VVM-redegørelsen, at vindmøllerne opstilles på lavbundsarealer.

Herefter har Miljø- og Fødevareklagenævnet lagt vægt på, at der ved VVM-redegørelsen er inddraget flere oplysninger til belysning af støjen, herunder bekendtgørelsen om støj for vindmøller, miljøstyrelsens vejledning til bekendtgørelse såvel som inddragelse af et kildestøjsprojekt. Videre har nævnet lagt vægt på, at der ved støjmålinger indgår eksisterende vindmøller i området i Danmark og i Tyskland samt planlagte vindmøller i Tyskland såvel som projektets egne vindmøller.

Dernæst har Miljø- og Fødevareklagenævnet lagt vægt på, at det i VVM-redegørelsen er vurderet, at projektet vil overholde støjgrænseværdierne.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har endvidere lagt vægt på, at der ved projektets VVM-tilladelsen er stillet krav om, at der senest seks måneder efter idriftsættelsen af vindmøllerne, skal gennemføres støjmålinger og

hvis det konstateres, at støjkravene ikke overholdes, skal der foretages støjdemping og ellers skal vindmøllernes drift indstilles.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at støjberegninger udarbejdes efter forskellige regelsæt i henholdsvis Tyskland og Danmark, hvilket indebærer forskel på, hvilke beregningsmetoder der anvendes, herunder hvilke oplysninger der indgår i de forskellige beregninger.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker desuden, at VVM-reglerne alene indeholder krav om, at oplysningsgrundlaget skal være tilstrækkeligt til, at der kan foretages en skønsmæssig vurdering af de miljømæssige indvirkninger. Nævnet finder ikke grundlag for at krav til oplysningsgrundlaget efter VVM-reglerne ikke er overholdt, og finder desuden ikke grundlag for, at de anførte forbehold medfører, at belysningen af de støjmæssige påvirkninger ikke er tilstrækkeligt.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan endvidere konstatere, at de nye vindmølleprojektet i Tyskland faktisk indeholder opstilling af seks vindmøller, som det også fremgår af VVM-redegørelsen. Desuden er oplysninger om de eksisterende vindmøller, herunder oplysninger om en navhøjde på 68 m, oplysninger, som har været afgivet af de tyske myndigheder og den tyske producentudvikler. Nævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte Tønder Kommunes valg af kildestøjsdata ved beregningerne. Nævnet bemærker i den forbindelse, at VVM-reglerne ikke fastsætter krav til bestemte grænseværdier, men at dette følger af særlovgivningen. Nævnet bemærker i øvrigt, at der er stillet krav om kontrollerende støjmåling. Såfremt det konstateres, at støjkravene ikke overholdes, skal der foretages støjdemping.

3.3.3 Ad 1 c) VVM-redegørelsen - Vibrationer

Efter VVM-bekendtgørelsens bilag 4, jf. § 5, stk. 3 skal en VVM-redegørelse beskrive et skøn efter type og mængde over forventede emissioner i forbindelse med driften af de foreslåede projekt, herunder vibrationer.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder ikke grundlag for, at VVM-redegørelsen burde indeholde en vurdering af projektets vibrationsmæssige påvirkninger.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har lagt vægt på, at det alene efter VVM-reglerne er et krav, at en VVM-redegørelse indeholder en beskrivelse af forventede emissioner. Nævnet har i den forbindelse lagt vægt på, at nævnet ikke er bekendt med forskning der dokumenterer, at projektområdets undergrundsforhold har en betydning i forhold til vibrationsmæssige påvirkninger fra projektet.

3.3.4 Ad 1 d) VVM-redegørelsen - Overfladevand og grundvandsforhold
VVM-bekendtgørelsens bilag 4, jf. § 5, stk. 3, fastslår, at der i en VVM-redegørelse skal beskrives et skøn efter type og mængde over forventede reststoffer og emissioner i forbindelse med driften af det foreslåede projekt, herunder jordbund og vand.

VVM-redegørelsen skal desuden indeholde en beskrivelse af de foranstaltninger, der tænkes anvendt med henblik på at undgå, nedbringe og om muligt neutralisere skadelige virkninger på miljøet.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at VVM-redegørelsen i tilstrækkeligt omfang redegør og beskriver den miljømæssige påvirkning af jordbund og overfladevand.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har lagt vægt på, at VVM-redegørelsen beskriver områdets geologi og grundvandsinteresser.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har videre lagt vægt på, at det fremgår af VVM-redegørelsen, at vindmøllerne opstilles på lavbundsarealer, som er kortlagt som af lav risiko for okkerudledning. Desuden fremgår det, at der inden opstillingen af vindmøllerne skal foretages en jordbundsundersøgelser, som skal undersøge okkerindhold.

Yderligere har Miljø- og Fødevareklagenævnet lagt vægt på, at VVM-redegørelsen beskriver, at eventuel grundvandssænkning i forbindelse med støbning af fundament kræver tilladelse efter okkerloven, og at der ved bortledning af grundvand skal søges om udledningstilladelse i henhold til miljøbeskyttelsesloven. Der vil således ved særskilte tilladelser efter konkret anden lovgivning blive stillet vilkår så okkerforurening forhindres. Endvidere har nævnet lagt vægt på, at det fremgår, at vindmølleproducenten skal fastsætte foranstaltning ved håndtering af eventuel oliespild.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker i den forbindelse, at nævnet ikke kan tage stilling til, om en afgørelse er hensigtsmæssig. VVM-reglerne fastsætter ikke regler for, hvad en myndighed kan beslutte af politiske, økonomiske eller andre grunde, men stiller alene krav til grundlaget for beslutningerne. Nævnet kan således ikke tage stilling til hvorvidt jordbundsforholdene er optimale, i forhold til de konkrete placeringer af vindmøllerne.

3.3.5 Ad 2 a) VVM-tilladelsen

Det følger af VVM-bekendtgørelsens § 2, stk. 8, nr. 2, at et anmeldt anlæg ikke må påbegyndes før den kompetente myndighed skriftligt har meddelt tilladelse (VVM-tilladelse) til at påbegynde anlægget efter en vurdering af anlæggets virkning på miljøet (VVM-procedure) i henhold til bestemmelserne i bekendtgørelsens § 7.

Efter VVM-bekendtgørelsens § 7, stk. 1, træffer den kompetente myndighed på grundlag af en høring over VVM-redegørelsen afgørelse om, hvorvidt anlægget kan tillades. Afgørelsen om at tillade et anlæg skal offentliggøres.

Hverken VVM-direktivet eller de danske regler i planloven eller VVM-bekendtgørelsen indeholder krav om, at VVM-pligtige projekter kun kan tillades, såfremt væsentlige påvirkninger på miljøet kan fjernes eller reduceres. Det kræves alene, at projekter er undergivet et tilladelseskrav, og at vurderingen er forudgående i forhold til tilladelsen. Det fremgår af VVM-vejledningen, at der i forbindelse med en VVM-tilladelse vil kunne stilles vilkår, som har til formål at mindske anlæggets væsentlige virkninger på miljøet.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder ikke grundlag for, at ændre VVM-tilladelsen, således at det fremgår, at projektet skal overholde øvrig lovgivning i forbindelse med eventuel tilladelse efter anden lovgivning, herunder okkerloven eller udledningstilladelse efter miljøbeskyttelsesloven. Nævnet bemærker hertil, at øvrig lovgivning skal overholdes uanset om det fremgår af VVM-tilladelsen og dens vilkår.

3.4 Gebyr

Som følge af afgørelsen tilbagebetales det indbetalte klagegebyr ikke, jf. gebyrbekendtgørelsens § 2, stk. 2.

3.5 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Miljø- og Fødevareklagenævnet giver ikke medhold i klage over Tønder Kommunes VVM-redegørelse og stadfæster Tønder Kommunes afgørelse af 30. august 2017 om VVM-tilladelse til opstilling af seks vindmøller ved Vindtved i Tønder Kommune, som ifølge lokalplanen opstilles på dele af matr. nr. [Matrikel1], [Matrikel2], [Matrikel3], [Matrikel4], [Matrikel5], [Matrikel6], [Matrikel7], [Matrikel8], [Matrikel9], [Matrikel10], [Matrikel11], [Matrikel12], [Matrikel13], [Matrikel14], [Matrikel15], [Matrikel16], [Matrikel17], Sød, Ubjerg, i Tønder Kommune og dele af matr.nr. [Matrikel18], [Matrikel19], [Matrikel20], [Matrikel21], [Matrikel22], Grøngård Ejerlav, Burkal, i Tønder Kommune.